

LÜHIKONSPEKT

Teos peaks käsitletama kodanikuõpetuse tundide raames, mitte põhikoolis kirjandustunnis, või 12. klassis. Kirjandusteosena on lahja – ei loo esteetiliselt, orgaaniliselt maailma. Raamatuna alles hiljaaegu kättesaadav, oli suletud fondikirjandus. Tegemist ohtliku, keerulise teemaga. Pealkiri juba nimena komplitseeritud – toob esile meie erinevad suhtumised kaasaega, monumentidesse, nimedesse.

Mille poolest kirjanduskultuuri tüvitekst? Mis on tüvitekst?

Kultuuri käsitletav kõik tekstina – kogu kultuur. Suur kultuuritekst moodustatud mitmesugustest alltekstidest. Tüvitekst niisugune tekst, millele võime toetuda. Neid tekste on palju – nagu metsas erineva paksusega tüvesid, millele võib toetuda. Tüve kaudu toidetakse võra, selle kaudu viiakse kultuuritraditsiooni alltekstis asuv info tüve kaudu teistesse tekstidesse.

Arhitektist, ürgsest tekstist ehk tüvitekstist ammutatakse tekstuaalset jõudu.

Tüvitekst on nt pärimused, muistendid, müüdid, aga ka ajalugu kui tekstide allikas (faktide tõlgendused, müüdid).

Tüvitekste luuakse tõlgenduste kaudu. „Nimed marmortahvilil“ eesti kultuuri ja kirjanduse tüvitekstina on minu tõlgendus. Tõlgendused on metatekstid, mida loovad kirjandusõpetajad, õpikud, antoloogias tõlked, käsitlused, kogu kirjanduse ajalugu - luuakse kaanonid, reeglid.

Tüvitekst annab harusid, mis võimendavad teost – nii nt film on võimendanud kirjandusteost, olles ise teose tõlgendus. (Nii nt ka Lutsu „Kevade“ jt teosed, mida on võimendanud film ja teater☺)

„Nimed marmortahvilil“ on rahvusliku diskursuse lahutamatu osa olnud viimased 15 aastat. Kivikas oli ise koolipoiss, kes läks sõdima. Faktoloogia on seotud Eesti riigi loomisega. Eestlaste muistne vabadussõda – aktualiseeritud selles teoses. Samuti rahvustunde ärkamine.

Romaani tähendust paremini mõista, siis võrrelda teise sõjakirjanduse teosega - J. Peegel „Ma langesin esimesel sõjasuvel“ (1969).

A. Kivikase ja J. Peegli sõjaromaanide ühisjooni

1. Need on mõlemad ühe põlvkonna lood. (Liidab Remarque'i kadunud põlvkonna romaanidega.) (Mastaapide võrdlus - II maailmasõja ühes lahingus hukkus Velikije Lukis hukkus 7300 eesti noort meest, Vabadussõjas hukkus 120 koolipoissi). Sõjakirjanduse teosed.
2. Keskne tegelane on noor elluastuja, alles koolipoiss või äsja lõpetanud. Oma kaasaegsete sümbol.
3. Sõda kujutatakse romantiseerimata (selle poolest erineb nt Remarque'ist). Armastusliin on filmis romantiline.
4. Tegelaste endi saatuse kõrval on kaalul ka Eesti saatus – riigi saatus.
5. Tegelasi on kujutatud arengus nende päritolukeskkonna taustal.
6. Memuaarse koega teosed - mõlemad autorid ise läbi elanud, mida kujutanud.
7. Maailmavaateline konflikt tegelases endas.
8. Kujutatakse valikute aega.
9. Sõnum - sõda hävitab inimsuse. Sõda on muutunud tööks - kui ei tapa sina, tapetakse sind.
10. Mitte elu, vaid surm dikteerib, muudab inimsuhted lihtsamaks.
11. Loodetakse, et sõda on ajutine ja saab kohe läbi.
12. Sõjavastasus.

Kivika autoripositsioon kergelt loetav – muudab teose publitsistlikuks, mängib ka teosele vastu, muutes romaani skemaatiliseks.

Teose kõrghetked romaani lõpus, kui Ahas saab raskelt haavata ja arvab, et on surnud, kuid avastab, et siiski elus, elu jätkub – rõhutab Kivika sõjavastasust.

13. Sõja deheroiseerimine. Nimed kirjutatakse marmortahvlile: mis on vabaduse hind?

14. Eksistentsiaalne aspekt: äärmuslikud olukorrad, hüljatakse tavainimese vaatepunkt, nähakse sõdurina nii inimesi kui ka maastikku.

Eestlased sõdades ohvrid, võitjatena väga harva välja tulnud. Vabadussõda üks vähestest. Peegel: eestlased peaksid sõdu vältima ja rahumeelselt hakkama saada. Kivikas: vabaduse eest tuleb maksta.

Sõjaromaanid: pane tähele, meenuta surma, ta on olemas kogu aeg.

(Üles kirjutas Sirje Nootre)